

Вітер у вербах

Грем Кеннет

ОЗНАЙОМЧИЙ ФРАГМЕНТ

© Видавництво «Богдан». Усі права застережено.

Фрагмент надано для ознайомлення. Повна книжка — nashaknyga.com.ua

Розділ перший. Річковий берег

В есь ранок Кріт пропрацював, немов заведений. Прийшла весна, і слід було причепурити свою хатку. Кріт трудився, не покладаючи лап — спершу орудував щітками й мітлами, потім у хід пішли ганчірки, а після цього, озброївшись відром вапна та віхтем, узявся за побілку. Він білив, стоячи на драбині, потім злітав на приступку, тоді видався на стілець, а тим часом пилюка набивалася в горло та запорошувала очі, шубка на спині вся побіліла від вапняних бризок, до того ж починали стомлено гудіти лапки і спина.

У повітрі пахло весною, вона витала над землею і пробиралась у підземелля. Весна просочилася в темну низеньку хатинку, задурманила Крота, напоїла своїми пахощами — і його охопило нестримне бажання от зараз, просто зараз облишити все та гайнути світ за очі, назустріч новому та незвіданому. Тож, мабуть, не варто дивуватися з того, що він ні сіло ні впало жбурнув вапняний віхтик на підлогу і вигукнув:

— Хай йому грець!

А потім ще:

— А щоб йому!

І ще:

— Та пропади воно пропадом, те прибирання!

І, забувши про все на світі, навіть пальто на ходу не накинувши, Кріт кулею вилетів із дому. Якась невидима сила нестримно вабила його надвір, і він подерся вгору вузьким крутим тунелем. Кротам такі тунелі замінюють посипані гравієм під'їзні доріжки, якими користуються всі інші звірі, що живуть не так глибоко під землею, як наш Кріт, а трохи ближче і до сонця, і до неба.

Кріт щосили дряпався нагору. Він ліз, зривався, потім знову ліз і знову зривався, проте його невтомні лапки ні на мить не припиняли роботу, а сам він безперестанку бурмотів:

— Вище! Ще вище!..

І от нарешті — гульк! — його мордочка вистромилася над землею, над якою яскраво світило сонце, а сам Кріт навіть незчувся, як опинився на широкій галяві і давай викачуватися по зеленій траві.

— Яка краса! — кричав він сам до себе. — Це вам не стіни білити!

Сонце вмить нагріло кротову шубку, а вітерець легенько обдував його розпашіле чоло. Після тиші підземелля, в якому Кріт проводив більшу частину самотнього життя, йому аж вуха закладало від пташиних співів. Заново відчувши радість життя, захват весни, в якій немає місця ніяким прибиранням, Кріт радісно підстрибнув на всіх чотирьох лапах, тоді задріботів навпростець через галявину і вперся у живопліт, що ріс із протилежного краю.

— Стій! — закричав від нірки якийсь підстаркуватий кролик. — Ти ходиш по чужій доріжці, з тебе шість пенсів за користування!.. — На що кріт — ні, ви тільки подумайте, що за нечемне й пихате створіння! — навіть поглядом його не удостоїв, а пішов собі далі попід живоплотом, глузуючи з інших кроликів, що витикалися зі своїх нірок, поспішаючи побачити, що це там за гамір.

— Цибулевий соус! Цибулевий соус! — дошкульно дражнився Кріт та йшов собі далі, не чекаючи, поки хтось із них спроможеться відповісти щось настільки ж ущипливе.

А кролики, так і не встигаючи дати гідну відповідь Кротові, тільки сердилися та бурчали один на одного:

— Розвісив вуха! Не міг йому сказати?..

— А ти чого не сказав?..

— Міг би йому й нагадати...

Поки кролики сперечалися між собою, бешкетник віддалявся на безпечну відстань, так нічого від них і не почувши.

Кріт ішов і очам своїм не вірив — така краса була довкола. Він діловито проминав галявини, бігцем обминав нескінченні живоплоти, продирався крізь чагарники, і куди б не поткнувся, всюди будували гнізда заклопотані птахи, набухали квіткові пуп'янки та розпускалося листя, і всюди панувала радісна весняна метушня. Сумління, яке мало би суворо сказати: “Ану марш білити!”, чомусь мовчало, і Кріт просто насолоджувався своїм байдикуванням та радісно спостерігав, як усі чимось клопочуться і метушаться. Чи не в цьому й полягає принада ність усякого байдикування, що ти можеш просто сісти і нічим не клопотатися, усвідомлюючи свою перевагу над тими, хто має трудитися в поті чола?

Щойно Кріт устиг подумати, що більшої радості на світі годі й бажати, коли (навіть незчувшись, як це сталося) опинився на березі широкої річки. Він ще ніколи у житті не стояв так близько до річки — отієї величезної істоти з лискучим та гнучким тілом, що стрімко линула вперед, грайливо накочувалася на все, що зустрічалось на її шляху, та зі сміхом бігла далі, шукаючи нових предметів для розваг, гралася з ними, тоді відпускала, та щойно ті звільнялися від водяного полону, як вона знову накидалася на них, а потім знову відпускала. Усе текло й мінилося, світилося та іскрилося, яскріло, шелестіло й плюскотіло, гулькало та булькотіло. Якийсь час Кріт стояв, як зачарований, як громом уражений, а там і соб і пішов слідом за течією, і йшов за нею так, як іде за дорослим дитина, заворожено прислухаючись до захопливої казки. Кріт ішов, допоки не с то мився, а коли він присів відпочити, річка й далі говорила та говорила. Вона оповідала йому найкращі у світі казки, які несла з глибин суходолу до моря, що жадібно вбирало все нове й цікаве.

Отже, Кріт присів на траву, блукаючи очима поверх річки, і увагу його привернула нірка, що чорніла на протилежному березі просто над водною поверхнею. У голові відразу зароїлися думки

про те, що з цієї нірки могла б вийти непогана оселя для якогось звірятка зі скромними звичками та здатного належно оцінити всі принади затишного помешкання на березі: вода під самим носом, ніякої тобі метушні, ніякої тобі пилюки. Поки він отак сидів і мріяв, у нірці заяскріла якась крихітна блискітка, потім вона зникла, тоді знову заяскріла, неначе крихітна зірочка. Проте зіркою це бути не могло — місце надто негодяще, — а світлячки не такі дрібні, та й блиску від них менше. Кріт пильно вдивлявся в цю блискітку, і невдовзі помітив, як вона йому підморгує. Мало-помалу навколо блискітки стала вимальовуватися невеличка мордочка, що обрамляла її, наче рама картину.

Брунатна мордочка, ще й з вусиками.

Серйозна кругленька мордочка, а на мордочці — миготливе око. От воно й привернуло увагу Крота.

Невеличкі охайні вушка, густе шовковисте хутро.

Та це ж Ондатр!

Не рухаючись, Кріт і Ондатр пильно придивлялися один до одного.

— Доброго дня, Кроте! — першим порушив тишу Ондатр.

— Привіт, Ондатре! — відповів Кріт.

— Будь ласка, перепливай до мене, — попросив Крота Ондатр.

— О, це не так легко зробити, як сказати, — відказав Кріт. Ні до річки, ні до берегів він ще як слід не звик, і це його починало дратувати.

Тим часом Ондатр, нічого не кажучи, нагнувся, відв'язав якийсь шнурок, потягнув його до себе і ступив на невеличкого човна, якого Кріт помітив тільки зараз. Усередині човен був пофарбований синьою фарбою, а зовні — білою, і вміщав він двох пасажирів — ні більше, ні менше. Цей човен відразу ж припав Кротові до душі, дарма що той ще не міг розуміти всіх його переваг.

Ондатр був вправним веслярем — і скоро його човен пристав до Кротового берега. Кріт обережно ступив йому назустріч, а Ондатр простягнув лапку і сказав:

— Тримайся! Не гайся, ходи! — І не встиг Кріт і оком зморгнути, як уже сидів на кормі справжнісінького човна, з чого дуже дивувався і чим дуже пишався.

— Ну й день сьогодні! — прохопилося в нього, коли Ондатр відштовхнувся від берега і знов узяв я за весла. — Адже я ще ніколи в житті не сидів у човні.

— Та ти що! — здивувався Ондатр і аж рота роззявив від такої несподіванки. — Ти ніколи... ніколи не... отакої... Чим же ти тоді займався?

— Слухай-но, а плавання на човні — це дуже добре? — нерішуче запитав Кріт. Не те щоб він сумнівався, просто хотілося почути це від когось. Вода лагідно погойдувала човен, і Кріт, відкинувшись назад, блукав очима по м'яких подушках, в еслах, купинах та інших дивовижах, яких тут бул о видимо-невидимо.

— Добре?! Та щоб ти знав, що як щось на світі й вартує доброго слова, то це плавба, — пишномовно заявив Ондатр, погойдуючись у такт із веслами. — Повір мені, юний друже, ніщо на світі — абсолютно ніщо! — і наполовину не зрівняється з човнами чи плавбою. Займатися човнами, — замріяно продовжував Ондатр, — ходити за... коло... човнів. Просто клопотатися...

— Ондатре, стережись! — раптом закричав Кріт.

Але було вже надто пізно, і човен з розгону врізався у берег. Ондатр — весляр і веселий мрійник — зблиснувши п'ятами в повітрі, беркицьнувся на авзак на дно човна.

—...за човнами... коло човнів, — наче нічого й не трапилося, продовжував Ондатр, підіймаючись і задоволено посміюючись. — А в човні чи коло човна — то вже не має значення. Принада тут не в цьому, а в тому, що все інше відступає на другий план. І кому яке

діло, пливеш ти кудись чи не пливеш нікуди, прибуваєш на місце призначення, чи опиняєшся десь, куди, може, і взагалі не збирався, однак ти весь у клопотах, хоча при цьому не обов'язково щось робиш. І навіть коли щось доводиш до кінця, в тебе ще залишається купа незавершених справ, і хочеш — займайся ними, а не хочеш — не займайся. Послухай-но, що я тобі скажу! Якщо в тебе зараз нема нічого нагального, давай візьмемо човна та гайнемо вниз по річці?

Кріт відчув таку втіху, що аж пальцями заворушив, а потім потягнувся, вдихнув цю втіху на повні груди і блаженно приліг на м'які подушки.

— І що ж це за день такий сьогодні! — вигукнув він. — Пливімо хоч зараз!

— Добре, тоді зачекай хвилинку, — попросив Ондатр. Сказавши це, він запхав фалінь у кільце на приплаві, чкурнув до себе в нірку, а коли невдовзі вийшов назад, у лапках його був важкий бокастий кошик для пікніка.

— Постав його в ногах, — попросив він Крота, передав йому кошика, тоді відв'язав фалінь і знову всівся за весла.

— А що в тому кошику? — поцікавився Кріт, палаючи від цікавості.

— У кошику? — перепитав Ондатр і став перераховувати: — Курка, язик, шинка, біфштекс, салат із маринованих корнішонів, рулети по-французьки, кресові сандвічі, тушковане м'ясо, імбирне пиво, лимонад, сідова...

— О, стоп, стоп, — закричав Кріт у захваті. — І цього вистачить!

— Ти справді так вважаєш? — серйозним тоном запитав Ондатр. — А як на мене, зовсім небагато, я завжди беру стільки їжі на всякі такі короткі вилазки, і мені завжди дорікають, що я скнара, яких світ не бачив, бо вічно беру всього замало!

Та Кріт уже не слухав товариша. Він із головою поринув у нове життя, яке розгорталося перед ним: його п'янили блиски брижів, нові запахи, звуки та сонячне саяво. Кріт вів лапкою по воді, залишаючи на ній слід, і весь час йому здавалося, що це тільки сон. Ондатр, добрий, милий друг Ондатр, чітко орудував веслами і не діяв Крота розмовами.

— Друзе мій, у тебе дуже гарний костюмчик, — озвався Ондатр, коли вони були в дорозі десь із півгодини. — Колись я теж куплю собі чорний смокінг із оксамиту, хай тільки гроші заведуться.

— Даруй мені, — сказав Кріт, із зусиллям сідаючи прямо. — Ти, мабуть, думаєш, який я неотеса. Але для мене все це справді така дивовижа. Отже, це — річка!

— Річка, з великої літери, — поправив його Ондатр.

— І ти живеш біля самісінької Річки? О, як чудесно!

— І біля неї, і з нею, і на ній, і в ній, — відповів Ондатр. — Вона мені сестра і брат, тітка і подруга, їжа та питво, ну й, звісно ж, і купель. Вона — мій світ, а іншого мені й не треба. Якщо чогось немає в річці, це означає, що його не треба взагалі, якщо вона чогось не знає, то й знаття те ні до чого. О, скільки часу ми провели разом! Взимку чи влітку, навесні чи восени, вона завжди знайде, чим здивувати. Коли річка у лютому виходить із берегів — і мої підвали й комори переповнені питвом, якого я, завваж, у неї не просив; коли повз вікно моєї найкращої спальні тече бура вода; або коли вона повертається до берегів і залишає після себе плями бруду, що пахнуть кексом із родзинками, а канал забивається очеретом і водоростями, і я можу ходити майже посуху по всьому дну в пошуках чогось їстівного та різних ш тукенцій, що їх усякі роззяви кидають у воду з чов нів!..

— І тобі тут ніколи не нудно? — насмілився запитати Кріт. — Весь час тільки ти і річка, навіть словом нема з ким перекинутись.

— Нема з ким? Та, зрештою, що з тебе взяти, — промовив терплячий Ондатр. — Еге ж, ти тут новенький і не можеш всього розуміти. Якщо хочеш знати, тут ще ніколи не було так тісно, як тепер. Чимало мешканців просто тікають звідси світ за очі. О, колись було не так, зовсім не так. Видри, зимородки, пірникози, куріпки — шумно, гамірно від зорі до зорі, всі чогось від тебе хочуть, так ніби більше нема чим зайнятися!

— А що знаходиться он там? — запитав Кріт і махнув лапкою в бік похмурого узлісся, що обступало заливні прирічкові луки.

— Там? А, так там же Дикий Праліс, — фокнув Ондатр. — Ми, прибережні мешканці, рідко буваємо там.

— А ті... ну, ті, що там живуть — хто вони? — запитав Кріт, помітно нервуючи.

— Та як тобі сказати, — мовив Ондатр. — Всякого добра там вистачає... Білки — ті ще нічогенькі. Кролі ще нормальні, не всі, правда, бо серед кролів усякі трапляються. Ну й Борсук, само собою. Він живе в самісіньких хащах, інших місць не визнає, хоч би йому за це й приплачували. Добрий старий Борсук! Ніхто йому не докучає. Та й не треба йому докучати, — додав Ондатр багатозначно.

— Гм, а хто б міг йому докучати? — поцікавився Кріт.

— Хто, питаєш?.. Та є тут такі, — промовив Ондатр, і голос його якимось дивно затремтів. — Скажімо, ласиці... горностаї... лисиці... інші звірі. От вони можуть... я їхнього брата знаю... ну, загалом, ми завжди вітаємося, і все таке... але подеколи, як їм розум забирає (правду кажу, не брешу) — от тоді... одне слово, дуже ненадійна публіка, і нічого ти тут з ними не вдієш.

Кріт чудово знався на всіх тонкощах лісового етикету і пам'ятав, що не годиться заводити розмову про труднощі, які можуть чекати когось попереду, і навіть натякати на них, тож вирішив змінити тему.

— Добре, а що ще далі, за Диким Пралісом? — поцікавився він.
— Отам, де все вже сизе й розмите, чи то пагорби, чи що. А може, то дим над містами або купчасті хмари?

— За Диким Пралісом починається Широкий Світ, — пояснив Ондатр. — Та нас він мало обходить — і тебе, і мене. Я там ніколи не бував і в гості туди не збираюся. І ти туди носа не по тикатимеш, коли в тебе голова на плечах. Як хочеш знати мою думку, робити нам з тобою там нема чого. Ага, от і наша гребля, нарешті, тут ми й пообідаємо.

Вони звернули з головного річища і впливли до загати, яка скидалась на озерце, зусібіч оточене землею. До води збігали пологі зелені бережки, з-під колихкої води мокро блищало буре коріння дерев, а трохи віддалік височіла срібляста стіна греблі та півнився водоспад. Вода спадала на лопаті млинового колеса, безупинно його обертаючи, і весь цей гамір, неясний та приглушений, лише подеколи порушуваний чиймись бадьорими голосками, — навіював дивне відчуття спокою. К раса була така, що Кріт тільки склав лапки у за хваті та вигукнув:

— Отакої-отакої!.. Отакої!.. Отакої!..

Ондатр підігнав човен до берега, прив'язав його, тоді допоміг зійти на берег Кротові, який ще не дуже впевнено почувався на воді, та витяг кошика. Кріт запитав, чи можна йому, Кротові, самому розпакувати кошик? Ондатр не мав нічого проти. Він ліг на травичку та розтягнувся на повен зріст. І поки Ондатр відпочивав, Кріт, завмираючи від трепету, дістав із кошика скатертину, розстелив її, а тоді став один по одному видобувати загадкові пакунки, розгортати їх та розкладати наїдки на скатертині. І щоразу, розгортаючи новий пакунок, він вигукував:

— Оце так!.. Оце так!..

Коли приготування було закінчено, Ондатр сказав:

— Ну що, мій друже, берімося до страви!

Крота не треба було просити двічі, бо весняне прибирання своєї хатинки він почав ні світ ні зоря, власне, як і годиться починати, а почавши його, так захопився роботою, що жодного разу навіть не присів, аби чогось перехопити. І взагалі, цей день був настільки насиченим усілякими справами та подіями, що Кротові вже здавалося, що від того ранку його відділяє кілька діб.

— Ну й що ти там побачив? — поцікавився Ондатр трохи пізніше, коли відчуття голоду трохи вщухло і Кріт нарешті відірвав погляд від скатертини та подивився на річку.

— Я бачу, — відповів Кріт, — доріжку з бульбашок, які вихоплюються просто з-під води. Нічого кумеднішого досі не бачив.

— Бульбашки? Ого! — вигукнув Ондатр і радісно цмокнув, наче з кимось вітаючись.

Над водою коло берега з'явилася спершу широка та блискуча морда Видри, а за нею вигулькнув і сам Видра. Вийшовши на берег, він обтрусився від води.

— Ах ви скнарюки такі-сякі! — вигукнув Ви дра, прямуючи відразу до скатертини. — Ондатре, і ти нічого мені не сказав?!

— Та, знаєш, ми й самі не думали, що попливемо, — виправдовувався Ондатр. — До річі, познайомся. Мій друг — містер Кріт.

— Дуж е приємно, — кивнув Видра Кротові, й вони відр азу сподобалися один одному.

— Всюди така тіснява, такий гамір! — продовжував говорити Видра. — Так ніби весь світ узяв та й прийшов сьогодні на річку. Дай, думаю, запливу до загати, може, хоч тут хоч трохи побуду сам-один, і от, друзі мої, знаходжу вас!.. Та сподіваюся, ви зрозуміли, що я не мав на увазі нічого такого, правда?

За спинами почувся шелест. Він долинав від живоплоту, на якому ще було повно неопалого торішнього листя. Нарешті з кущів

показалися смугаста голова та дужі плечі.

— Аг ов, Борсуче, ходи-но сюди, старий! — гукнув Он датр.

Борсук ступив кілька кроків уперед і рохнув:

— Гм! Товариство!

І тут же розвернувшись, кудись пропав.

— Таким він був, такий він є, і ти хоч кілля на голові йому теши! — з розчаруванням у голосі мовив Ондатр. — Нетовариський — просто жаж! Сьогодні ми його вже точно не побачимо. — І він обернувся до Видри. — Так кого ти бачив на річці?

— Бачив Жабса, — промовив Видра. — На н о вісінькій гоночній байдарці, у новенькому пальт о, як нова копійка!..

Тут він підморгнув Ондатрові, й обидва розсміялися.

— Колись Жаб сові подобались вітрильники, — став пояснювати Ондатр. — Потім він до них охолов і захопився плоскодонкою, відштовхувався жердиною від дна й так плавав. Ні про що інше й чути не хотів, зате на плоскодонці міг проплавати від зорі до зорі, і навіть не один день. Але й це захоплення минуло. А торік йому забаг лося плавучого дому — і ми всі мали ходити в гості до плавучої хати й удавати, що в захваті від неї. Був навіть момент, коли Жабс зібрався реш ту свого життя провести у плавучому домі. І за що б він не взявся, у нього все отак: не встигне ще набриднути одне захоплення, як натомість з'являється друге.

— А загалом він дуже непоганий, — озвався за мислено Видра. — Ось тільки легковажний, а на дто у човні!

З галявини, на якій вони сиділи, проглядався невеличкий острівцець, а за ним виблискувала річка. І раптом коло того острова з'явилася гоночна байдарка, в якій сидів кремезний, міцно збитий весляр. Він щосили налягав на весла, здіймаючи фонтани бризок, і човен від його зусиль вихитувався, наче навіжений.

Ондатр схопився на ноги і щось йому гукнув, проте Жабс — а це був саме він, — ні на мить не полишаючи весла, тільки покрутив

головою.

— Якщо він і далі так розгойдуватиме човна, то за хвилину буде у воді, — зауважив Ондатр, сідаючи назад.

— Я не я буду, якщо він зараз не скупнеться, — х и хотнув Видра. — Я тобі ще не розповідав про випадок із Жабсом і шлюзовим наглядачем? Ось як це було...

Над річкою, не знати звідки взявшись, крутилася муха-веснянка. Вона літала, ніби очманіла, та, мабуть, тішилася, що життя тільки починається і все ще попереду. Аж ось вода під нею завирувала, потім щось хлюпнуло — і мухи як не було.

Кріт обернувся до Видри, але й той як у воду канув. У вухах і досі лунав його голос, але місце було порожнє. Кріт роззирнувся довкіл, до самісінького небокраю, але ніщо не вказувало на присутність Видри.

А на річковій поверхні знову з'явився бульбаш ковий слід.

Ондатр став мугикати якусь пісеньку, а Кріт тим часом пригадав, що за правилами лісового етикету не слід коментувати зникнення знайомих або друзів, незалежно від того, коли воно сталося, були на те якісь причини чи ніяких причин не було.

— Так-так, — озався нарешті Ондатр. — Мабут ь, час збиратися назад. І хто б це взявся спакувати кошика? — Помітно було, що він не має бажанн я це робити.

— Я, я, можна, я спакую? — загорівся Кріт.

Чи міг Ондатр відмовити своєму другові?

І тут з'ясувалося, що спакувувати кошик — не така приємна справа, як його розкладати. Втім, нічого дивного в цьому нема. Проте Кріт сьогодні був у такому доброму гуморі, що отримував насолоду геть від усього.

...

Грем Кеннет. Вітер у вербах — ознайомчий фрагмент

Далі — у повній книжці «Вітер у вербах».
nashaknyga.com.ua